

KiVa-protocol CBS De Linge (anti-pestprogramma)

Vastgesteld in team in November 2013
In MR op januari 2014

KiVa op De Linge

Op CBS De Linge werken we volgens de KiVa-regels.

Pesten wijzen we af.

Leerkrachten volgen de KiVa-handleiding.

KiVa in het kort

KiVa is een modern antipestprogramma. Bij de ontwikkeling van KiVa is gebruik gemaakt van de nieuwste internationale inzichten in pesten en ervaringen met andere antipestprogramma's.

De afkorting KiVa is afgeleid van de Finse woorden **Ki**usaamisen **V**astainen of **Ki**usaamista **V**astustava (tegen pesten). Het woord 'KiVa' betekent ook 'leuk' of 'fijn'.

KiVa-scholen zijn scholen die leuk zijn en waar iedereen het naar zijn zin heeft.

KiVa heeft drie belangrijke kenmerken:

1. Problemen oplossen in en met de groep

Bij het tegengaan en voorkomen van pesten wordt de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid die alle leerlingen hebben voor het algemeen welzijn in de klas. Leerlingen die getuige zijn van pesten leren strategieën om degene die gepest wordt te steunen.

2. Voorkomen en aanpakken van pesten

Het KiVa-programma bevat zowel algemene als gerichte stappen. De algemene maatregelen van het KiVa-programma zijn bedoeld voor alle leerlingen en zijn gericht op het voorkomen van pesten. De gerichte maatregelen worden pas ingezet als er zich een geval van pesten heeft voorgedaan.

3. Veelzijdig, praktijkgericht materiaal

Voor leerkrachten, leerlingen en ouders.

Leerkrachten zijn zo veel mogelijk neutraal

Essentieel voor een goede aanpak van pesten is dat leerkrachten actief luisteren naar leerlingen. Ze moeten zich proberen in te leven in de klachten, verhalen en ervaringen van pesters, slachtoffers en andere leerlingen. Nooit mag er duidelijk partij gekozen worden, omdat dit averechts werkt. Wordt er partij gekozen voor de pester, dan voelt het slachtoffer zich in de steek gelaten. Wordt er partij gekozen voor het slachtoffer, dan wordt zijn of haar positie in de groep nog zwakker en wordt er mogelijk de 'frustratie' van de pester gevoeld.

Van belang dat populaire leerlingen pesten afwijzen

Dat pesters in staat zijn om anderen te domineren vormt een belangrijke drijfveer voor hen. Uit onderzoek blijkt dat zij ervoor zorgen dat hun gedrag geen duidelijke afkeuring van belangrijke anderen oproept. Pestgedrag kan flink afnemen wanneer populaire klasgenoten het pesten afwijzen. De leerkracht kan daarbij een belangrijke rol spelen door pesten af te keuren en een structuur te bieden waarin van de leerlingen steeds wordt geëist dat ze zich gedragen en waarin positief gedrag stelselmatig wordt bekrachtigd. KiVa biedt allerlei oefeningen en opdrachten om de leerkracht hierin te ondersteunen.

Betrekken van andere leerlingen

Na overleg met pester en slachtoffer kan het probleem binnen de groep worden besproken. Met opzet wordt hier gesteld "kan", omdat in de praktijk ook wel eens situaties voorkomen waarin het absoluut ongewenst is om een probleem in de groep bespreekbaar te maken. In sommige gevallen kan dit leiden tot nog minder waardering voor het slachtoffer en krijgt de pester juist meer status. Het is de taak van de leerkracht, eventueel ondersteund door het KiVa-team, om in de schatten in welke situatie het gewenst is om het met de hele groep over pesten te hebben. De groep moet het gesprek aan kunnen en de veiligheid van alle leerlingen moet gewaarborgd zijn.

Communicatie met ouders

Een belangrijk onderdeel van het aanpakken van pesten, is het hebben van goede oudercontacten. Omdat slachtoffers van pesten er meestal niet over durven te praten (bijvoorbeeld uit schaamte), weten ouders van gepeste kinderen soms niet dat hun kind wordt gepest. Andersom komt het ook voor dat ouders vermoedens hebben maar het de leerkracht ontgaat dat een kind wordt gepest. Leerkrachten en ouders kunnen elkaar informeren en wijzen op mogelijke signalen.

Schoolbrede elementen

KiVa is bestemd voor de hele school.

De KiVa-lessen worden alleen aan groep 5 en 6 gegeven omdat ze daar het effectiefst zijn. Als het nodig is, kunnen oefeningen uit de KiVa-lessen herhaald worden in groep 7 en 8. De belangrijkste onderdelen van het KiVa-programma voor groep 5 en 6 staan in schema op de volgende pagina.

Gerichte maatregelen: Aanpakken van pesten

Als preventie van pesten niet genoeg is

KiVa is een preventief antipestprogramma. De nadruk ligt op het voorkomen van pesten. Toch kan het gebeuren dat er tussen leerlingen ruzies of conflicten ontstaan of dat er gepest wordt. Als dat gebeurt, moeten er stappen worden genomen om ruzies, conflicten en pesten op te lossen. In dit laatste onderdeel van de handleiding wordt deze stappen besproken. Voordat er daadwerkelijk stappen worden ondernomen, moet eerst worden vastgesteld of er echt sprake is van pesten.

Oplossen van ruzies, conflicten en plagen

Als er signalen van pesten binnenkomen kunnen die op twee manieren worden geduid.

Allereerst kan blijken dat de signalen van vervelend gedrag niet als pesten kunnen worden gezien. Dat wil zeggen dat het niet herhaaldelijk plaats vindt en dat er geen machtsongelijkheid tussen kinderen is. In dat geval is er vaak sprake van ruzie, een conflict of plagen dat voor de geplaagde heel vervelend was. Als blijkt dat de signalen niet als pesten geduid worden, helpt de medewerker van de school of de leerkracht de leerlingen om tot een oplossing te komen. Daarbij kijken ze samen hoe ze vervelend gedrag in de toekomst kunnen voorkomen. Daarbij is het ook mogelijk om met de groep (leerlingen plus leerkracht) het voorval te bespreken, en te kijken hoe de groep elkaar kan helpen om er voor te zorgen dat vervelend situaties niet meer gebeuren (door bijvoorbeeld de KiVa-regels te bespreken).

Als het vervelende gedrag steeds maar weer opnieuw gebeurt, dit gedrag negatieve gevolgen heeft voor het slachtoffer en er een machtsverschil is tussen kinderen, dan is er wel sprake van pesten. Ook in dat geval kan een medewerker van de school of de leerkracht proberen om samen met de leerlingen tot een oplossing te komen. Dit is echter niet altijd mogelijk. In de meeste gevallen van pesten is de situatie al langdurig aan de gang, en zal al

eerder geprobeerd zijn om het negatieve gedrag te veranderen. Bij zulke (ernstige) pestgevallen die niet meer in de klas kunnen worden opgelost omdat de veiligheid in de groep niet is gegarandeerd, wordt de oplossing onder begeleiding van het KiVa-team in een kleine groep besproken.

Steungroep aanpak en herstelaanpak

In deze handleiding worden twee gerichte aanpakken besproken die genomen kunnen worden als er sprake is van pesten dat niet in de groep kan worden opgelost: de steungroep aanpak en de herstel aanpak.

Bij de **steungroep aanpak** wordt geprobeerd het stoppen van pesten tot een gezamenlijke zorg te maken. Er wordt een steungroep opgericht die gaat proberen de situatie van het gepeste kind te veranderen. De verantwoordelijkheid voor het oplossen van pesten wordt aan de kinderen in de steungroep gegeven. De steungroep aanpak is een groepsaanpak, en wordt verderop in deze handleiding uitgebreid beschreven.

Als de steungroep aanpak niet goed werkt en het pesten toch doorgaat door een aantal kinderen, dat kan de **herstelaanpak** worden toegepast. In de individuele herstelaanpak wordt een deel van de verantwoordelijkheid teruggenomen. Dit wordt gedaan door kinderen die doorgaan met pesten een herstelplan te laten schrijven, samen met een lid van het KiVa-team.

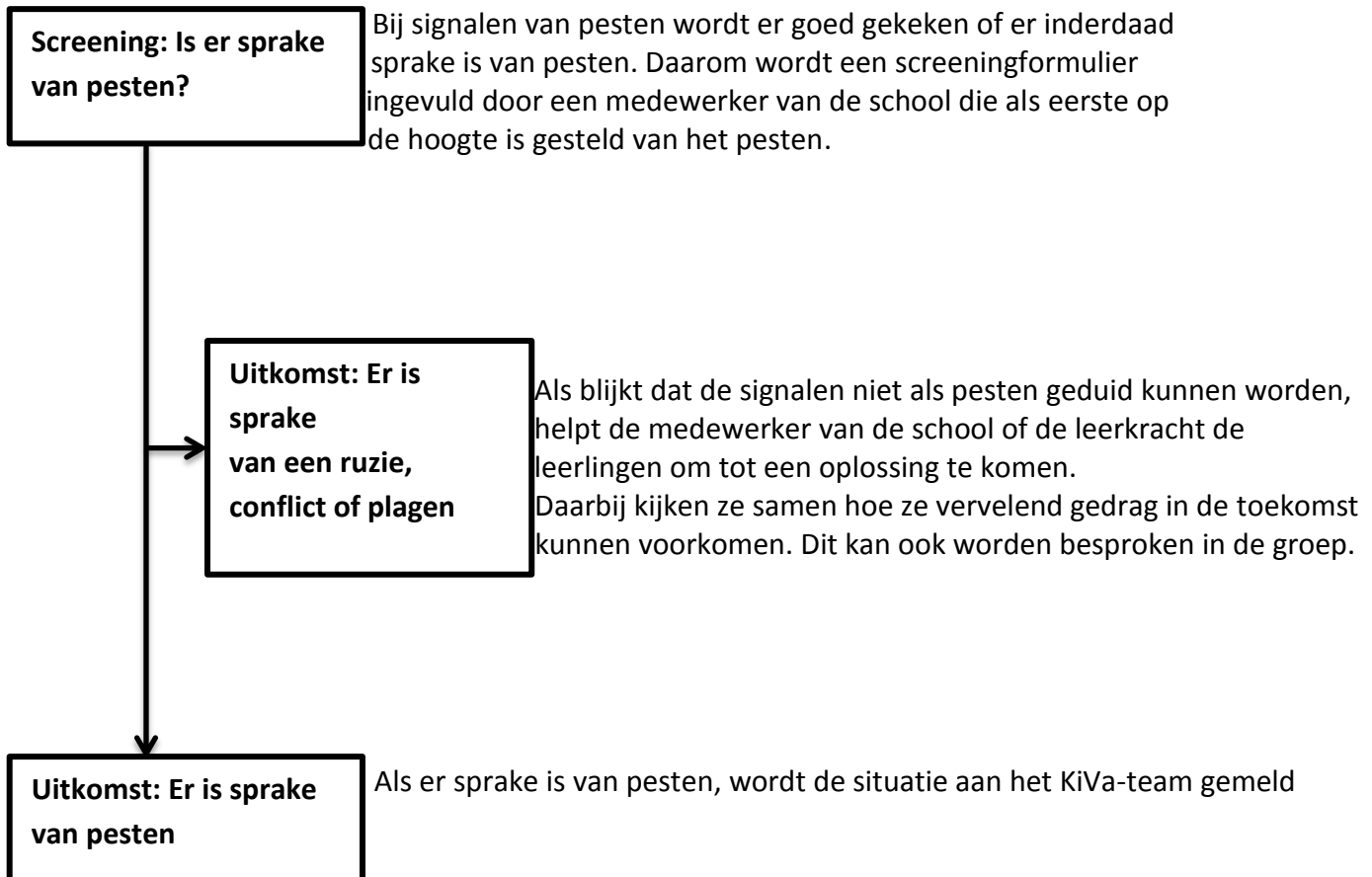
KiVa-regels

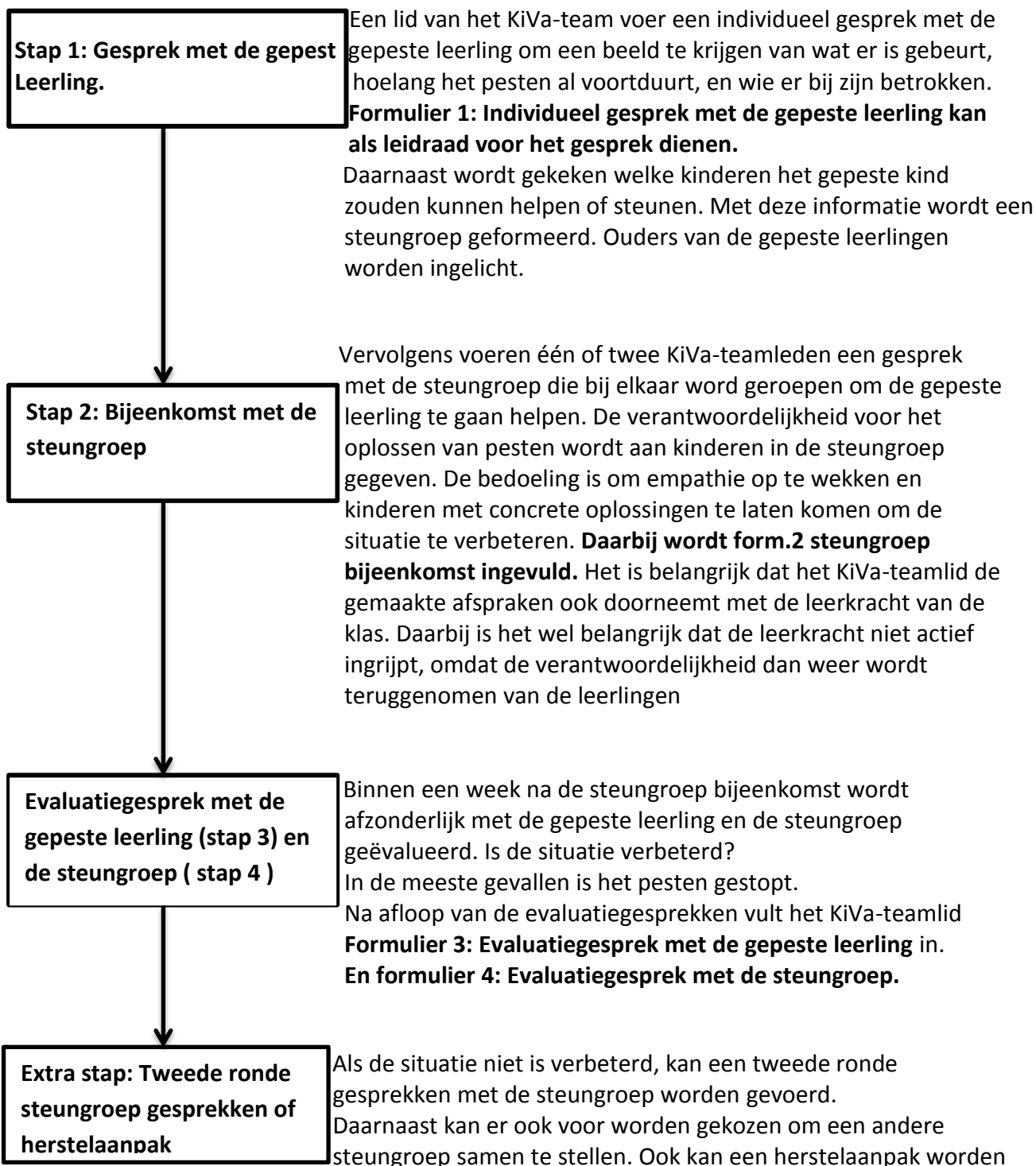
De KiVa-regels van het KiVa-contract kunnen een belangrijk hulpmiddel zijn bij het voeren van gesprekken. Als de regels behandeld zijn in de klas, kunnen de kinderen worden gewezen op de regels die ze hebben afgesproken tijdens de les. Dit kan in zowel individuele als groeps gesprekken. Voor de overzichtelijkheid worden de regels hier herhaald:

1. We doen aardig tegen elkaar en behandelen anderen met respect.
2. We maken er samen een fijne groep van.
3. We praten met elkaar (en gebruiken daarbij ik-taal).
4. We willen dat pesten stopt.
5. We willen dat ook verborgen pesten stopt.

6. We houden er rekening mee dat pesten heel lang pijn doet.
7. We zeggen tegen pesters: stop er mee.
8. We helpen gepeste kinderen.
9. We lossen pesten als groep op.
10. We blijven ons houden aan de KiVa-regels.

Samenvattend stappenplan voor gerichte maatregelen

gebruikt, waarbij het KiVa-team een deel van de verantwoordelijkheid terugneemt en samen met de pesters een plan van aanpak gaat maken om het pesten te laten stoppen.

Bijlagen: Formulier 1,2,3 en 4

Formulier 1: Individueel gesprek met de gepeste leerling

Wordt ingevuld door KiVa-teamlid

Aandachtspunten

- Het gepeste kind mag alles vertellen wat hij/zij denkt dat nuttig is.
- Vormt geen oordeel (" Dat is gemeen van die kinderen"), maar toon begrip en inlevingsvermogen (" Je voelt je dan vast rot")
- Informeer de leerling over de steungroep aanpak. Stel de leerling gerust: " Ik doe niets zonder jou hiervan op de hoogte te brengen"

Na afloop van het gesprek:

- Informeer de ouders/verzorgers en de vaste groepsleerkracht over het pesten en de steungroep aanpak.

Specifieke gegevens over het pesten:

1. Wat is de datum van het individuele gesprek met de gepeste leerling?

Datum: _____ 20 _____

2. Wat is de naam van de gepeste leerling?

Naam: _____ Groep _____

3. Wie uit het KiVa-team behandelt de situatie?

Naam: _____

4. Wanneer is het KiVa-team op de hoogte gesteld van het pesten?

Datum: _____ 20 _____

Specifieke gegevens over het pesten:

5. Op welke manier is er gepest? Kruis de vormen van pesten aan die door de leerling worden genoemd (het is niet nodig alle vormen afzonderlijk door te nemen met de leerling). De leerling:

Verbaal

- is uitgescholden, belachelijk gemaakt of beledigd
- is bedreigd of gedwongen iets tegen de eigen zin te doen

Fysiek, materieel

- is geslagen, geschopt of geduwd
- spullen of geld zijn afgepakt of kapot gemaakt

Relationeel

- is genegeerd of door anderen buitengesloten
- heeft met leugens of roddels die door andere zijn verspreid te maken gehad.

Digitaal

- heeft gemene of beledigende berichten, telefoontjes of afbeeldingen op het mobieltje ontvangen

Anders

- heeft met scheldwoorden, opmerkingen of gebaren te maken gekregen die betrekking hebben op ras, huidskleur, religie of seksuele oriëntatie
- heeft met opmerkingen, gebaren of handelingen van seksuele aard te maken gekregen
- wordt op een andere manier gepest. Hoe?

---

6. Hoe vaak is de leerling de afgelopen maand gepest? Kruis het juiste alternatief aan.

- Helemaal niet
- Eén of twee keer
- Drie keer of vaker
- Ongeveer één keer per week
- Meerdere keren per week

7. Wanneer is de leerling voor het laatst gepest?

Datum: _____ 20 _____

8. Hoelang duurt het pesten? Kruis aan wat de situatie het best beschrijft.

- Een paar weken
- Een paar maanden
- 2-6 maanden
- 6-12 maanden
- _____ Jaar

9. Wat zijn de namen van de leerlingen die betrokken zijn bij het pesten?

Naam: _____ Groep: _____

Naam: _____ Groep: _____

Naam: _____ Groep: _____

Naam: _____ Groep: _____

10. Leerlingen die de gepeste leerling mogelijk kunnen bijstaan (naam, groep)

Naam: _____ Groep: _____

Naam: _____ Groep: _____

Naam: _____ Groep: _____

Naam: _____ Groep: _____

Overige informatie/ opmerkingen

Gemaakte afspraken/informereren ouders en leerkracht:

11. Op welke datum is de vaste leerkracht van de leerling op de hoogte gebracht?

Datum: _____ 20 _____

Gemaakte afspraken/ overige informatie/opmerkingen

---

12. Op welke datum zijn de ouders/verzorgers van het pestslachtoffer geïnformeerd over het pesten en de steungroep bijeenkomst?

Datum: _____ 20 _____

Gemaakte afspraken/overige informatie/ opmerkingen

---

13. Op welke datum gaat het KiVa-teamlid (of teamleden) de steungroep bijeenkomst houden?

Datum: _____ 20 _____

Gemaakte afspraken/overige informatie/opmerkingen

Formulier 2: Individueel gesprek met de gepeste leerling

Wordt ingevuld door KiVa-teamlid (gespreksleider van de steungroep bijeenkomst)

Vorbereiding

- Een geschikt moment bepalen voor de bespreking
- Kies/creëer een rustige ruimte voor het gesprek
- Kies een opstelling waarbij de pesters niet tegen over elkaar zitten (bepaal de opstelling zelf)
- Alle kinderen van de steungroep moeten aanwezig zijn

Aandachtspunten

- Het moet stoppen
- Veroordeel niet: niemand krijgt de schuld
- Maak duidelijk hoe het gepeste kind zich voelt: creëer empathie (zie KiVa-regel 6: *we houden er rekening mee dat pesten heel lang pijn doet*)
- Geef aan dat iedereen kan helpen: **draag de verantwoordelijkheid over aan de steungroep** (zie KiVa-regel 7: *we zeggen tegen pesters: stop ermee*; 8: *we helpen gepeste kinderen*; en 9: *we lossen pesten als groep op*.)
- Laat kinderen de 'ik-taal' gebruiken
- Laat kinderen expliciet benoemen wat ze gaan doen om te helpen
- Begin bij de pro sociale kinderen
- Complimenteer ieder voorstel
- De gespreksleider noteert alle afspraken op dit formulier

Afspraken per leerling:

Leerling _____ Groep _____

Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____

Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____

Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____

Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____

Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____
Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____
Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____
Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Leerling _____ Groep _____
Vastgesteld / afgesproken tijdens het gesprek

Formulier 3: Evaluatiegesprek met de gepeste leerling
Wordt ingevuld door het KiVa-teamlid

Aandachtspunten

- Achterhaal of het pesten is gestopt, afgenomen, hetzelfde gebleven of toegenomen
- Elke verbetering, hoe klein ook, is een stap in de goede richting
- Bespreek de gevoelens en verwachtingen van de leerling
- Om het gesprek minder beladen te maken kan het ook besproken worden tijdens een korte wandeling
- Vraag de leerling wat er nog kan verbeteren als het pesten niet volledig is gestopt
- Bespreek ook wat de leerling zelf kan doen om de situatie te verbeteren
- Complimenteer voor elk succes!
- Organiseer een tweede steungroep bijeenkomst of ga verder met de herstelaanpak als het pesten zich hardnekkig voortzet, of is toegenomen

Na afloop van het gesprek:

- Stel de ouders van de gepeste leerling op de hoogte van de voortgang

1. Wat is de datum van het evaluatiegesprek met de gepeste leerling?

Datum: _____ 20 _____

1. Is het pesten volgens de leerling toegenomen, hetzelfde gebleven of afgenomen?

- Gestopt
- Afgenomen
- Hetzelfde gebleven
- Toegenomen

Aantekeningen: beschrijf met concrete voorbeelden hoe de situatie wel of niet is verbeterd.

Formulier 4: Evaluatiegesprek met de gepeste leerling

Wordt ingevuld door het KiVa-teamlid

Aandachtspunten

- Achterhaal hoe de groep de situatie nu beoordeeld. Is de situatie verbeterd?
- Wees nieuwsgierig en niet veroordelend
- Complimenteer de groepsleden met alle hulp die ze hebben geboden
- Overhoor de leerlingen niet, maar vraag wat ze hebben gedaan om de situatie te verbeteren.
- Als de situatie niet voldoende verbeterd is dan moet er gevraagd worden wat er alsnog gedaan kan worden om deze te verbeteren.

1. Wat is de datum van het evaluatiegesprek met de steungroep?

Datum: _____ 20 _____

1. Is de gepeste leerling bij het gesprek aanwezig?

- Nee
- Ja

Gemeenschappelijke beoordeling van de situatie

Mogelijke vervolgmaatregelen

Aantekeningen
